

Hogyan vehetnek részt az értelmi fogyatékossgal élő emberek a közéletben?

Szakpolitikai ajánlás az értelmi fogyatékossgal élő emberek társadalmi részvételéhez

A myPart projektben szakpolitikai ajánlásokat írtunk.
Ez a füzet a szakpolitikai ajánlásokat foglalja össze
könnyen érthető formában.

Ha többet szeretnél tudni a témáról,
kérj meg valakit, hogy segítsen megérteni
az eredeti, nehezen érthető dokumentumot.

Ott azt is leírtuk,
hogy milyen forrásokból szereztük
a szükséges információkat.

myPart – Részvételi megközelítés az állampolgári ismeretek
oktatásában értelmi fogyatékosokkal személyek számára

lebenshilfe
Wege für Menschen

IMPRESSZUM:

A tartalmat írta: Lebenshilfen Soziale Dienste GmbH
Conrad-von-Hötzendorfstr. 37a
8010 Graz
Ausztria

Partnerek: Zavod RISA, Podgorje pri Slovenj Gradcu, Szlovénia
FENACERCI, Lisszabon, Portugália
Laterna Magica, Budapest, Magyarország

Grafika: Peter Gaber

A magyar változatot az ÉFŐÉSZ munkatársai lektorálták.

Laterna
Magica

© Európai könnyen érthető logó: Inclusion Europe.

További információ:

www.inclusion-europe.eu/easy-to-read

Az Európai Bizottság támogatása ezen kiadvány elkészítéséhez nem jelenti a tartalom jóváhagyását, amely kizárólag a szerzők álláspontját tükrözi, valamint a Bizottság nem tehető felelőssé ezen információk bármilyen felhasználásáért.

Ez azt jelenti:

Az Európai Unió finanszírozta ezt a projektet.

Az EU nem vállal felelősséget a füzet tartalmáért.

A tartalomért a projektben résztvevő partnerek felelnek.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Jogok » [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

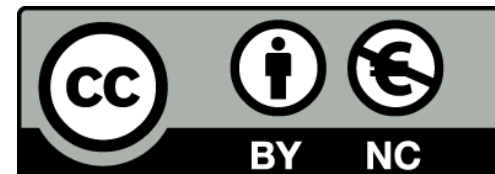
Ez azt jelenti:

Bárki szabadon használhatja ezt a füzetet és a tartalmait.

Módosíthatja a céljainak megfelelően.

De meg kell említeni az eredetét: myPart projekt.

A füzetet vagy annak tartalmát nem lehet értékesíteni.

Tartalom

Miről szól ez a dokumentum?	6
Milyen törvényeink vannak?	9
Politikai részvétel és aktív állampolgárság	19
Valós élettörténetek	24
Ajánlások	31

Miről szól ez a dokumentum?

A Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló Egyezmény

29. cikke kimondja:

A fogyatékossgal élő embereknek joguk van részt venni a politikai életben.

Mostantól Egyezménynek hívjuk,
hogy rövidebb legyen.

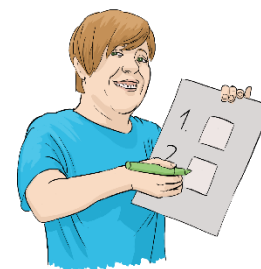
Az Egyezmény szerint

a fogyatékossgal élő emberek is szavazhatnak,
és rájuk is lehet szavazni,

Joguk van megérteni a választási folyamatot.

A myPart projekt segíteni szeretné

az értelmi fogyatékossgal élő személyek részvételét a politikában.

A myPart projekt 4 országban valósul meg:

Ausztria, Magyarország, Portugália és Szlovénia.

Mind a négy ország aláírta az egyezményt.

Tiszteletben kell tartaniuk, amit az Egyezmény 29. cikke mond.

Az állampolgári részvétel fontos része az,
ha valaki szavaz vagy jelöltként indul a választásokon.

Ez a dokumentum leírja,

- mi történik az egyes országokban
- milyen törvényeket kell megalkotniuk,
hogy az értelmi fogyatékosokkal élő emberek is
részt vehessenek a politikai életben.

Ajánlásokat írtunk.

Ezek az ajánlások arról szólnak,

hogy az értelmi fogyatékosokkal élő személyek,

- hogyan vehetnek részt a társadalmi életben
- hogyan tanulhatnak a politikáról
- hogyan vehetnek részt a választásokon.

Milyen törvényeink vannak?

Vannak törvények,
amik a fogyatékossgal élő személyek
állampolgári részvételéről szólnak.
Vannak nemzetközi és európai törvények.
Vannak nemzeti törvények is,
amik csak az adott országra vonatkoznak.
Ebben a füzetben írunk néhány fontosabb törvényről.

Nemzetközi és európai törvények

A Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló Egyezmény egy nemzetközi egyezmény.

Nem hoz létre új jogokat.

Azt mondja ki, hogy minden fogyatékossgal élő személynek rendelkeznie kell ugyanazokkal a jogokkal, mint bárki másnak.

Az Egyezmény egyetemes emberi jogokról beszél.

Az egyetemes emberi jogok olyan jogok, amik minden embert megilletnek.

Azért illetnek meg minden embert, mert embernek születtek.

Amikor egy ország aláírja az Egyezményt, vállalnia kell, hogy tiszteletben tartja az összes jogot, ami az Egyezményben szerepel.

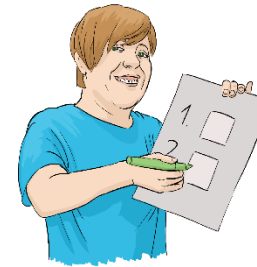
Ausztria, Magyarország, Portugália és Szlovénia aláírták az Egyezményt.

Ez azt jelenti, hogy tiszteletben kell tartaniuk mindazt, amit az Egyezmény írt.

Ha az aláíró országoknak olyan törvényeik vannak,
amik nem tartják tiszteletben az Egyezményt,
változtatniuk kell rajtuk.

Erre az országok türelmi időt kapnak.

Az Egyezmény 29. cikke azt mondja ki,
hogy a fogyatékossgal élő embereknek
joguk van részt venni a politikában.

De vannak más nagyon fontos cikkek is az egyezményben.

A 12. cikk például kimondja:

A fogyatékossgal élő embereket megilleti a másokkal egyenlő bánásmód.

Joguk van önálló döntéseket hozni fontos dolgokban.

Ezt cselekvőképességnek nevezik.

A cselekvőképesség fontos az állampolgári részvételhez.

Egyes országokban,

a választójogot a cselekvőképességhez kötik.

Ez azt jelenti, hogy egyes országokban nem szavazhat az,

akinek a cselekvőképességét korlátozzák.

Így van ez Magyarországon, Portugáliában és Szlovéniában is.

Ausztriában,

az is szavazhat, aki nem cselekvőképes.

Az Egyezmény 9. cikke a hozzáférhetőségről szól.
Kimondja, hogy a fogyatékossgal élő embereknek
hozzáférést kell biztosítani az élet minden területéhez.
Ez azt jelenti, hogy hozzáférést kell biztosítani a közlekedéshez,
az információkhoz, a kórházakhoz, az oktatáshoz
és az új technikai eszközökhöz is.

A fogyatékossgal élő embereknek
könnyen érthető információra lehet szükségük,
hogy részt vehessenek a közéletben és a politikai életben.
Ismerniük kell a jogaikat.
Tudniuk kell, hogy hogyan érvényesíthetik a jogaikat.
Azt is tudniuk kell, hogy mit mondanak a politikai pártok.
Ismerniük kell a törvényeket,
amik hatással vannak az életükre.

Az Európai Fogyatékosügyei Stratégia 2021-2030 egy terv,
ami 10 évre szól.

Ez a terv arról szól, hogyan védi az Európai Unió
a fogyatékossgal élő emberek jogait
2021. és 2030. között.

Az Európai Bizottság ezzel a tervvel akarja biztosítani,
hogy a fogyatékossgal élő emberek élhetnek a jogaikkal.
Hogy ugyanolyan esélyeik vannak az életben,
mint bármely más állampolgárnak.

A partnerországok törvényei

Ausztria

Ausztriában, minden fogyatékossgal élő személy szavazhat.
Minden fogyatékossgal élő személy indulhat a választásokon.
Az Osztrák Nemzeti Fogyatékossgügyi Terv 2010-2020
ír a közéletben és a politikai életben való részvételtől is.
Kimondja, hogy az írott hivatalos dokumentumoknak
mindenki számára hozzáférhetőnek kell lenniük.
Azt is kimondja, hogy a politikáról szóló felnőttképzéseknek könnyen
érthetőnek kell lenniük.

Ausztriában,
a fogyatékossgal élő emberek részt vehetnek a politikában.
De meg lehet tagadni tőlük a jogot,
hogy esküdtek vagy ülnökök legyenek.
Az ülnök olyan személy, aki segíti a bírót a döntésben.

Magyarország

Magyarországon van egy törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról.

Ez a törvény szól a foglalkoztatásról, lakhatásról, oktatásról és képzésről, valamint árukról és szolgáltatásokról.

Ez a törvény nem szól a részvételről a közéletben vagy a politikában.

A Magyar Nemzeti Fogyatékosügy Program 2015-2025 kimondja, hogy mindenkit be kell vonni a társadalom életébe.

Azt mondja, hogy a fogyatékosággal élő embereknek joguk van gyakorolni a politikai, gazdasági és szociális jogaikat.

A magyar alkotmány kimondja, hogy az értelmi fogyatékosággal élő emberektől még mindig meg lehet tagadni a választójogot.

Ez akkor történhet meg, ha gondnokság alatt állnak.

Erről a bíróság dönt.

Ezzel Magyarország nem tartja tiszteletben az Egyezmény 29. cikkét.

Portugália

A portugál alkotmány kimondja,
hogy minden állampolgár részt vehet a politikai és közéletben.
Azt is írja, hogy vannak esetek,
amikor ezt a jogot meg lehet tagadni.
2018-ban módosult a gondnokságról szóló törvény.
De továbbra is lehetővé teszi,
hogy a bíróság döntsön a politikai részvételről.
Ez alapján, értelmi fogyatékos emberektől
meg lehet tagadni a szavazás jogát,
vagy hogy jelöltként induljanak a választásokon.

Portugáliában a választás napján is megtagadható a választójog.
A szavazókör elnöke kérhet orvosi nyilatkozatot arról,
hogy alkalmas-e az adott személy a szavazásra.
Ezzel Portugália nem tartja tiszteletben az Egyezmény 29. cikkét.

Szlovénia

A szlovén alkotmány kimondja,

hogy minden ember egyenlő a törvény előtt.

Nem korlátozza a fogyatékossgal élő emberek jogait.

Az Országgyűlési Választási Törvény viszont azt mondja,

egyed emberek nem szavazhatnak és nem is indulhatnak választásokon.

Ez akkor fordulhat elő, ha valaki gondnokság alatt áll.

A bíróság dönthet úgy, hogy megvonja ezeket a jogokat.

A Fogyatékossgal élő személyekről szóló akcióterv

és a Diszkrimináció elleni védelemről szóló törvény nem mondja ki,

hogyan lehet bevonni a politikai életbe

a fogyatékossgal élő embereket.

Szlovénia éppen felülvizsgál néhány olyan törvényt,

ami elveszi a gondnokság alatt álló emberek választójogát.

Politikai részvétel és aktív állampolgárság

Az értelmi fogyatékossgal élő emberek gyakran kimaradnak a politikából és a közéletből. Sok európai országban vannak törvények, amik elveszik a gondnokság alatt álló emberektől a politikai részvétel jogát.

Akinek gondnoka van, arra a törvények gyerekként tekintenek. Még felnőtt korukban is. Emiatt, nem gyakorolhatják bizonyos állampolgári és személyiségi jogaikat.

Az ENSZ Egyezmény ezen változtatott.

Kimondja, hogy mindenkinek joga van részt venni a politikai életben.

Mindenkinek joga van részt venni a társadalom életében.

Ez igaz a politikai és közéleti részvételre is.

Az oktatás nagyon fontos a politikai részvételhez.

Az oktatás segít,

hogy gyakorolni tudjuk az állampolgári jogainkat.

Emiatt nagyon fontos,

hogy a fogyatékossgal élő emberek

hozzáférjenek az oktatáshoz.

Ahhoz, hogy aktív állampolgárok legyünk,
hozzá kell férnünk a szükséges információkhoz,
közlekedéshez, valamint a közintézményekhez
és szolgáltatásokhoz.

És természetesen, cselekvőképesnek kell lennünk ahhoz,
hogy minden jogot élvezni tudjunk.

Minden állampolgár számára nagyon fontos,
hogy képes legyen befolyásolni a politikát és a törvényeket
Ez egy emberi jog.

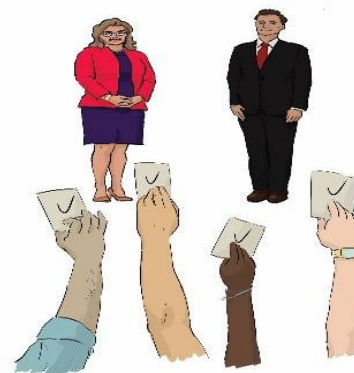

Befolyásolhatjuk a politikát
és a törvényeket azzal,
hogyan szavazunk.

Amikor szavazunk,
rész veszünk a közéletben
és a politikai életben.

Úgy is részt vehetünk a közéletben
és a politikai életben,
ha jelöltként indulunk a választásokon.

De vannak más módok is a részvételre.
Például részt vehetünk tüntetéseken,
gyűléseken, nyilvános vitákon,
vagy petíciókat írhatunk alá.

A fogyatékossgal élő emberek társadalmi részvétele gyakran akadályokba ütközik.

Akadályt jelenthet, hogy

- nem tudnak részt venni a politikai és közéletben
- senki nem képviseli az érdekeiket
- nincsenek olyan szolgáltatások és törvények, amik megfelelnek a szükségleteiknek
- mások nem fogadják el őket.

Szükségük van támogatásra, hogy leküzdjék ezeket az akadályokat.

Olyan rendszerre van szükségük,

ami tiszteletben tartja és érvényesíti a jogaikat.

Be kell őket vonni a politikai életbe és politikai szervezetekbe.

Szükségük van megfelelő diszkriminációellenes törvényekre.

Szükségük van olyan pártokra és választási rendszerre,

ami az ő igényeiket is figyelembe veszi.

És szükségük van egy olyan társadalomra,

ami ismeri az állampolgári és emberi jogokat.

Valós élettörténetek

Ausztria

2014-ben a Lebenshilfe nevű szervezet

alapított egy csoportot „Politikai Csoport” néven.

A csoport tagjai értelmi fogyatékossgal élő személyek,
akik aktívan részt vesznek a politikában.

Információkat osztanak meg

és beszélgetéseket szerveznek.

Néha, más csoportok tagjait is meghívják a találkozókra.

A koronavírus-helyzet előtt évente 3-5 alkalommal jöttek össze.
Az első találkozók alapvető témákról volt szó.
Például arról, hogy mi a demokrácia
és hogyan működik a szavazás Ausztriában.
Megismerkedtek a politikai pártok programjaival is.
Meghívták a kormány néhány tagját is,
hogy részt vegyenek a találkozók.

Mostanában más témákról beszélgetnek,
például a migrációról.
A migránsok olyan emberek,
akik a saját országukból
egy másik országba költöznek.

A beszélgetések kis csoportokban zajlanak.
A beszélgetések eredményeit
a végén megosztják a többiekkel.

Magyarország

F. Budapesten él a szüleivel.

Amikor befejezte az iskolát,

egy ipari szövetkezetben kezdett dolgozni.

Jelenleg egy országos érdekvédelmi szervezetnél dolgozik.

Képzéseket tart a társainak az önálló életvitelről.

Arról, hogy hogyan lehet a közösségben élni.

Szabadidejében szeret a közeli napközi otthonba járni,

tévé nézni és zenét hallgatni.

DVD-eket és könyveket gyűjt.

F. szavazhat.

Határozott véleménye van a helyi politikusokról.

Tudja, hogy a politikusok döntései milyen hatással vannak az életére.

Olvassa a helyi újságokat, nézi és hallgatja a híreket.

Tájékozódni akar.

Úgy gondolja, hogy a pártok programjainak könnyen érthetőnek kellene lenniük.

Szerinte a szavazólapokat is egyszerűbbé kell tenni.

Örül, hogy nincs gondnoka.

Örül, hogy szavazhat.

Nem ért egyet azzal, hogy a bírák korlátozhatják a választójogot.

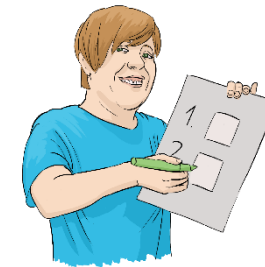
Az mondja:

„Nem hiszem, hogy a bírának ezt kellene tenniük.

Szerintem, minél többen mennek el szavazni, annál jobb.

Bátorítok minden társamat, hogy ha teheti, menjen el szavazni.

Mert joguk van hozzá!”

Portugália

2019-ben,

a bíróság elvette egy 64 éves férfi választójogát.

Megpróbálta, de nem tudta visszaszerezni a választójogát.

A törvény lehetővé tette ezt a jogkorlátozást

a bíróság számára.

A bíróság más jogokat is elvett tőle:

- a házassághoz való jogát
- a jogot, hogy nevelhesse saját gyermekeit
- a jogot, hogy önállóan másik országba költözhessen
- a jogot, hogy eldöntse, kivel és hol szeretne élni
- a jogot, hogy hivatalos dokumentumokat írjon alá.

A bíróság azért döntött így,

mert alkoholista volt és értelmi fogyatékossgal él.

A bíróság azt mondta,

hogy nem képes teljesen megérteni és gyakorolni

a jogait és kötelességeit.

Szlovénia

Szlovéniában a bíróság elvette
egy értelmi fogyatékossgal élő ember választójogát.
Az eljárás célja a szülői jogok kiterjesztése volt.
Ez azt jelenti,
hogy a szülők hozhatnak bizonyos döntéseket
felnőtt fiuk vagy lányuk életéről.
Az apa nem értett egyet ezzel a döntéssel.

Ezért 2015-ben panaszt tett
a Szlovén Köztársaság ombudsmanjánál.
Az ombudsman olyan személy,
aki védi a személyiségjogokat.
Az apa tudni akarta,
hogy ez a döntés nem ellentétes-e
a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményrel.

Az ombudsman azt mondta,
hogy az apának igaza volt.
A szlovén törvények nem tartották tiszteletben az Egyezményt.
A bíróság megvizsgálta,
hogy az érintett személy képes-e megérteni a szavazás folyamatát.
A bíróság sok kérdést tett fel az érintett személynek.
Az érintett személyt nagyon felzaklatta a bíróság eljárása.
Úgy érezte, úgy bánnak vele,
mint egy bűnözővel.

Ajánlások

A myPart projektben ajánlásokat fogalmaztunk meg politikusok és más döntéshozók számára.

Azt akarjuk, hogy politikusok és más döntéshozók biztosítsák az értelmi fogyatékossgal élő emberek részvételét a politikai életben.

Van néhány változtatási javaslatunk, amit a következő oldalakon mutatunk be.

A javaslatok a következő témákról szólnak:

- törvényekről
- a társadalom hozzáállásáról
az értelmi fogyatékossgal élő emberekkel kapcsolatban
- hozzáférhetőségről
- aktív állampolgári részvételről.

Törvények

- Mindenkinek legyen választójoga, cselekvőképességtől függetlenül. Vagyis a gondnokság alatt álló emberek is szavazhassanak.
- Senki cselekvőképességét ne korlátozzák az értelmi fogyatékosága miatt.
- A helyettes döntéshozatalt váltsa fel a támogatott döntéshozatal. Vagyis ne mások döntsenek az érintett személyek helyett, hanem kapjanak támogatást, hogy ők maguk tudjanak dönteni.
- Biztosítani kell, hogy mindenki ki tudja fejezni a véleményét, akkor is, ha gondnokság alatt áll.

A társadalom hozzáállása az értelmi fogyatékossgal élő emberekhez

- Legyenek tájékoztató kampányok,
az értelmi fogyatékossgal élő emberek
politikai és állampolgári részvételhez való jogáról.
- Ezekbe a kampányokba be kell vonni civil szervezeteket
és a fogyatékossgal élő emberek szervezeteit.
- Biztosítani kell,
a fogyatékossgal élő emberek állnak a kampányok élén.
- Értelmi fogyatékossgal élő emberek is vegyenek részt
a választási vitákban, a tévében, rádióban és az interneten.
- A választási viták hozzáférhetőek és érthetőek legyenek
értelmi fogyatékossgal élő emberek számára.

- Segítsék az értelmi fogyatékossgal élő embereket, hogy megtanulják az állampolgári szerepet.
- Segítsék az értelmi fogyatékossgal élő embereket, hogy megtanulják használni a közösségi médiát. Például a Facebook-ot, Instagramot és Twitteret.
- Az állampolgári szerepről szóló oktatás könnyen érthető nyelven történjen.
- Az iskolákban legyen lehetőség megtanulni és gyakorolni az állampolgári kötelességeket.
- A fogyatékossgal élő és nem fogyatékos fiataloknak legyen lehetőségük részt venni gyakorlati döntésekben. Például a diákönkormányzat munkáján keresztül.

- Tájékoztassák az értelmi fogyatékossgal élő emberek családait arról, hogy miért fontos a választójog.
- Szervezzenek képzéseket a szavazatszámlláló bizottságok tagjainak és más szakembereknek, akik részt vesznek a választási folyamatban.
Például arról, hogy hogyan kell támogatni az értelmi fogyatékossgal élő embereket a választások során.
- Legyen egy útmutató arra vonatkozóan, hogy hogyan kell támogatni az értelmi fogyatékossgal élő szavazókat. Az útmutató megírásába be kell vonni civil szervezeteket és a fogyatékossgal élő személyek szervezeteit.

Hozzáférhetőség

- Biztosítani kell, hogy:
  - a középületek
  - szavazóhelyiségek
  - parlamentek
  - és kormányzati épületek

hozzáférhetőek legyenek

a fogyatékossgal élő emberek számára.

Ugyanúgy, mint bárki másnak.

- A fogyatékossgal élő emberek is tudják használni a köztereket.
Ugyanúgy, mint bárki más.
- A választási folyamattal kapcsolatos információk,
politikai programok és a szavazási eljárások
elérhetőek legyenek könnyen érthető formában.

- A fogyatékossgal élő embereknek legyen lehetőségük megtanulni és gyakorolni, hogyan kell szavazni.
- Biztosítani kell, hogy a szavazólapok mindenki számára hozzáférhetőek és érthetőek. Tiszteletben kell tartani a szavazás titkosságát.
- Használják az elektronikus szavazás lehetőségeit.
- Álljon rendelkezésre akadálymentes és ingyenes közlekedés a szavazóhelyiségekbe, a szavazás napján.
- Hozzanak létre egy telefonvonalat fogyatékossgal élő emberek és segítők számára, ahol információt kérhetnek.

Aktív állampolgári részvétel

- Végezzenek kutatásokat a fogyatékossgal élő emberek állampolgári és politikai részvételéről. Nemzeti és európai szinten is. A kutatások során védjék a személyes adatokat.
- Biztosítsák, hogy minél több fogyatékossgal élő ember vesz részt a választásokon. Helyi szinten és európai szinten is.
- Biztosítsák, hogy a fogyatékossgal élő jelölteknek legyen pénzük a többletköltségek fedezésére. Például jelnyelvi tolmácsolásra vagy más típusú támogatásra.

Ha többet szeretnél tudni a témáról,
kérj meg valakit, hogy segítsen megérteni
az eredeti, nehezen érthető dokumentumot.

Az eredeti szakpolitikai ajánlásokat itt találod:

<https://mypart-project.eu/>

Lebenshilfen Soziale Dienste GmbH
www.lebenshilfen-sd.at

lebenshilfe
Wege für Menschen

Zavod RISA
www.risa.si

FENACERCI
www.fenacerci.pt

Laterna Magica
www.laterna.hu

Laterna
Magica